

Näringsdepartementet

n.remissvar@regeringskansliet.se
wilhelm.wojtasik@regeringskansliet.se

Stockholm 2020-02-18

**REMISSYTTRANDE;
Genomförande av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder
mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (DS 2019:19)
(Ert diarienummer N2019/02952/JL)**

Visita - Svensk besöksnäring är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar ca 5 390 medlemsföretag med över 7 860 verksamheter, bl.a. hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita har tagit del av rubricerad promemoria och får härmed komma in med följande.

YTTRANDE

1. Sammanfattade synpunkter

Visita *avstyrker* förslagen i promemorian i de delar det går längre än EU-direktivet kräver och därmed innebär en överimplementering av detsamma i svensk rätt.

Därmed *avstyrker* Visita förslaget att lagen – till skillnad från vad som följer av kraven i EU-direktivet – ska vara tillämplig på samtliga företag i jordbruks- och livsmedelskedjan oavsett storlek, liksom förslagen att beträffande vissa otillbörliga handelsmetoder (förbudet mot betalning senare än 30 dagar efter anmodan och förbudet mot annullering av en order) gå längre än vad direktivet kräver.

Visita konstaterar att utredningen under sitt arbete har samrått med ett antal organisationer – dock inte med Visita. Inte heller är Visita angiven som remissinstans för den aktuella promemorian. Detta är förvånande och märkligt, eftersom

restaurangerna och måltidsleverantörerna bland Visitas medlemsföretag i hög grad utgör en del av livsmedelskedjan och dagligen och i stor omfattning agerar som både köpare och säljare inom densamma.

Visita noterar vidare att restaurangföretag och måltidsleverantörer i övrigt – t.ex. så kallade contract cateringföretag som levererar måltider till bl.a. vård, skola och omsorg – överhuvudtaget inte berörs eller omnämns i promemorian. Detta trots att dessa företag alltså i hög grad är berörda av de aktuella lagförslagen. Visita ifrågasätter därför om det har genomförts någon konsekvensutredning av förslagen i förhållande till företag inom restaurangnäringen. Så tycks inte vara fallet. Även detta är onekligen en anmärkningsvärd brist i utredningen.

Visita anser att det krävs en mer genomgripande konsekvensanalys krävs innan genomförandet av EU-direktivet i svensk rätt sker.

2. UTP-direktivet och dess innehåll

2.1 Bakgrund och syfte

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog den 17 april 2019 direktivet (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (UTP-direktivet). Direktivet ska vara genomfört i svensk rätt senast den 1 maj 2021 och reglerna ska tillämpas senast från och med den 1 november 2021.

UTP-direktivet syftar till att bekämpa otillbörliga handelsmetoder i förhållanden mellan köpare och säljare i jordbruks- och livsmedelskedjan. I detta syfte fastslår direktivet en minimilista över förbjudna otillbörliga handelsmetoder mellan köpare och leverantörer i jordbruks- och livsmedelskedjan. Direktivet innehåller härutöver ett antal minimiregler avseende genomförandet och samarbetet mellan de tillsynsmyndigheter som ska bevaka direktivets efterlevnad.

I skäl 1 till UTP-direktivet anges bl.a. följande.

”Avsevärda obalanser i förhandlingsstyrkan mellan leverantörer och köpare av jordbruks- och livsmedelsprodukter är vanligt förekommande inom jordbruks- och livsmedelskedjan. Dessa obalanser i förhandlingsstyrkan kan komma att leda till otillbörliga handelsmetoder, när större och starkare handelspartner försöker införa vissa metoder eller kontraktsmässiga arrangemang som är till deras fördel i samband med en försäljningstransaktion. Sådana metoder kan till exempel avvika starkt från god affärssed, strida mot god tro och heder och ensidigt påtvingas en handelspartner av den andra parten, tvinga fram en omotiverad och oproportionell överföring av ekonomisk risk från en handelspartner till den andra parten, eller tvinga fram en avsevärd obalans mellan rättigheter och skyldigheter

för en handelspartner. Vissa metoder kan vara uppenbart otillbörliga även när båda parter har kommit överens om dem. En minimiskyddsnivå inom unionen mot otillbörliga handelsmetoder bör införas för att minska förekomsten av sådana metoder som kan komma att få en negativ inverkan på jordbruksbefolkningens levnadsstandard. Den minimiharmonisering som föreskrivs i detta direktiv ger medlemsstaterna möjlighet att anta eller behålla nationella regler som sträcker sig längre än till de otillbörliga handelsmetoder som anges i detta direktiv.”

UTP-direktivet är tillämpligt på vissa otillbörliga handelsmetoder som förekommer vid kommersiell försäljning av *jordbruks- och livsmedelsprodukter*. Med jordbruks- och livsmedelsprodukter avses t.ex. såväl livsmedel som djurfoder och snittblommor.

Direktivet är också tillämpligt på *vissa tjänster* som uttryckligen omnämns i direktivet, dock endast sådana tjänster som *köparen tillhandahåller leverantören* med. Därmed faller t.ex. restaurangtjänster och måltidsleveranser utanför direktivets räckvidd.

Direktivet är tillämpligt när antingen köparen, säljaren eller båda är etablerade i EU. Även köpare som är etablerade utanför unionen kan således komma att omfattas av de nya reglerna. Avsikten med ett sådant skydd är att undvika eventuella oavsiktliga konsekvenser, såsom att välja etableringsort på basis av tillämpliga regler. Däremot faller handelsmetoder mellan leverantörer och konsumenter utanför direktivets tillämpningsområde och direktivet är därmed inte tillämpligt i relation till slutkonsumenten.

Skyddet som direktivet ger är avsett att gynna jordbruksproducenter och leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter, beroende på deras relativa förhandlingsposition.

2.2 Direktivets tillämpningsområde

Enligt direktivet utgör de olika aktörernas omsättning ett värde för att mäta relativ förhandlingsstyrka och därför utgår tillämpningsområdet för direktivet från en trappmodell i fem steg som grundar sig på leverantörens och köparens relativa storlek sett till årsomsättning. Varje kategori leverantörer skyddas vid affärer med köpare ur en större kategori.

UTP-direktivet är tillämpligt på vissa otillbörliga handelsmetoder som förekommer vid försäljning av jordbruks- och livsmedelsprodukter av;

- leverantörer som har en omsättning på högst 2 miljoner EUR till köpare som har en omsättning på mer än 2 miljoner EUR,

- leverantörer som har en omsättning på mer än 2 miljoner EUR men högst 10 miljoner EUR till köpare som har en omsättning på mer än 10 miljoner EUR,
- leverantörer som har en omsättning på mer än 10 miljoner EUR men högst 50 miljoner EUR till köpare som har en omsättning på mer än 50 miljoner EUR,
- leverantörer som har en omsättning på mer än 50 miljoner EUR men högst 150 miljoner EUR till köpare som har en omsättning på mer än 150 miljoner EUR,
- leverantörer som har en omsättning på mer än 150 miljoner EUR men högst 350 miljoner EUR till köpare som har en omsättning på mer än 350 miljoner EUR.

Direktivet är dessutom alltid tillämpligt när en köpare av jordbruks- och livsmedelsprodukter är en offentlig myndighet, under förutsättning att leverantören har en årsomsättning på högst 350 miljoner EUR.

2.3 Direktivets förbud mot otillbörliga handelsmetoder

UTP-direktivet innehåller förbud mot vissa otillbörliga handelsmetoder eller s.k. UTP:er – ”unfair trading practices”. Förbuden återfinns på två listor – den s.k. svarta listan och den s.k. gråa listan. Handelsmetoderna på den svarta listan är under alla förhållanden att betrakta som otillbörliga och därmed förbjudna, medan handelsmetoderna på den gråa listan är att betrakta som otillbörliga och därmed förbjudna om de inte klart och tydligt har avtalats om mellan parterna.

Förbuden på *den svarta listan* omfattar följande.

- Längre betalningstider än 30 kalenderdagar för jordbruks- och livsmedelsprodukter som är färskvaror, samt längre än 60 kalenderdagar för övriga jordbruks- och livsmedelsprodukter,
- annullering av order av färskvaror med kortare framförhållning än 30 dagar,
- köparen ändrar ensidigt villkoren i leveransavtal i fråga om intervall, metod, plats, tid, volym, kvalitetskrav, betalningsvillkor, priser eller tillhandahållandet av vissa angivna tjänster,
- köparen kräver betalningar som inte är kopplade till leverantörens försäljning av jordbruks- och livsmedelsprodukter,
- köparen kräver betalning för försämring eller förlust som uppstått i köparens lokaler eller efter äganderättsövergång och som inte berott på leverantörens försumlighet eller fel,
- köparen vägrar att på begäran skriftligen bekräfta villkoren i ett leveransavtal,

- köparen olagligen anskaffar, använder eller röjer leverantörens företagshemligheter,
- köparen hotar att vidta eller vidtar kommersiella repressalier mot en leverantör som utövar sina avtalsenliga eller juridiska rättigheter,
- köparen kräver ersättning för att behandla klagomål från kunder i samband med försäljning av leverantörens produkter, även om det inte förekommer försumlighet eller fel från leverantörens sida.

Följande handelsmetoder återfinns på *den gråa listan* och är förbjudna om inte parterna klart och tydligt kommit överens om dem i leveransavtalet eller i ett efterföljande avtal mellan leverantören och köparen.

- Köparen returnerar osålda produkter till leverantören utan att betala för dessa eller utan att betala för bortskaffandet,
- köparen kräver betalning som ett villkor för att lagra, skylta eller lista leverantörens produkt eller för att tillhandahålla produkten på marknaden,
- köparen begär att leverantören ska bära hela eller del av kostnaden för rabatter i samband med marknadsföringskampanj,
- köparen kräver betalt av leverantör för reklam,
- köparen kräver betalt av leverantör för marknadsföring,
- köparen kräver betalt av leverantör för personalkostnader till inredningen av försäljningslokaler.

3. Inledande synpunkter på utredningens genomförande

Visita konstaterar att utredningen under sitt arbete med promemorian har samrått med ett antal organisationer – bl.a. Lantbrukarnas Riksförbund, Livsmedelsföretagen, Dagligvaruleverantörernas Förbund, Svensk Dagligvaruhandel, Kött- och Charkföretagen och Svensk Handel (se sid. 24 i promemorian).

Något samråd med Visita har däremot *inte* skett under utredningens gång. Detta är onekligen förvånande, eftersom restaurangerna och måltidsleverantörerna bland Visitas medlemsföretag i hög grad utgör en mycket viktig del av livsmedelskedjan och agerar som både köpare och säljare inom densamma.

Genomförandet av direktivet ska enligt utredarens uppdrag ske med beaktande av den nationella livsmedelsstrategin (se prop. 2016/17:104 och sid. 23 i promemorian). Enligt propositionen till livsmedelsstrategin inräknas i livsmedelskedjan *primärproduktionen, livsmedelsindustrin, livsmedelshandeln, restaurangnäringen, måltidsturismen* och *konsumenten* (se sid. 65 i promemorian). När utredningen

beskriver begreppet livsmedelskedjan anges dock att ”Förenklat kan livsmedelskedjan beskrivas som en kedja bestående av fyra länkar: *jordbrukare* (primärproduktionsledet), *livsmedelsindustrier* (förädlings- och industriledet), *dagligvarukedjor* (partihandels- och detaljistledet) och *konsumenter*” (se sid. 28 i promemorian).

I utredningens beskrivning av livsmedelskedjan utelämnas således bl.a. restaurangnäringen, trots att den ingår i beskrivningen av livsmedelskedjan i den nationella strategi som enligt uppdraget ska beaktas. Detta måste sägas vara inkonsekvent och svårbegripligt och gör det oklart hur utredningen slutligen har sett på begreppet livsmedelskedjan.

Restaurangföretag och måltidsleverantörer i övrigt – t.ex. så kallade contract cateringföretag som levererar måltider till bl.a. vård, skola och omsorg – omnämns överhuvudtaget inte i promemorian. Frågan måste därför ställas på vilket sätt den aktuella regleringen anses komma att påverka företagen i restaurangnäringen. Visitas bedömning är att regleringen kommer att få stor påverkan för restaurangnäringen – inte minst när det gäller begränsning av betalningsfrister i avtalsförhållanden mellan näringsidkare. Den frågan borde givetvis ha belysts och analyserats i utredningen.

Mot denna bakgrund är det för Visita oklart huruvida utredaren i sina överväganden alls har beaktat förhållandena inom restaurangnäringen – som ju såväl köper som säljer jordbruks- och livsmedelsprodukter – i sitt förslag. Och om så skett på vilket sätt detta har gjorts eller vilka bedömningarna och slutsatserna har varit.

Ovanstående medför också att Visita ifrågasätter om det har genomförts någon konsekvensutredning av förslagen i förhållande till företag inom restaurangnäringen. Intrycket är att så inte är fallet och att detta är förklaringen till att någon redovisning av dessa konsekvenser inte återges i promemorian, vilket enligt vår uppfattning är en i grunden oacceptabel brist i utredningen.

Oaktat ovanstående oklarheter får Visita i det följande inkomma med synpunkter på vissa av förslagen i promemorian.

4. Förslagen i promemorian och Visitas synpunkter på dem

Flera av de förslag till lagstiftning som läggs fram i promemorian går avsevärt längre än EU-direktivet kräver och skulle vid ett genomförande innebära att en påtaglig överimplementering sker i svensk rätt. Dessa förslag är huvudsakligen följande.

4.1 Lagens tillämpningsområde

Den nya lagen ska enligt utredningens förslag vara tillämplig *oavsett leverantörens eller köparens storlek*, förutsatt att leverantören eller köparen är etablerad i EU.

UTP-direktivet anger däremot vissa *gränsvärden* enligt ovan i leverantörens respektive köparens omsättning som förutsättning för direktivets tillämplighet – dvs. en *trappstegsmodell* som innebär att mindre leverantörer åtnjuter lagstiftningens skydd när köparen är större.

I skäl 9 till direktivet anges att ”Aktörerna varierar i antal och storlek i de olika leden i jordbruks- och livsmedelskedjan. De har olika förhandlingspositioner, som motsvarar leverantörens ekonomiska beroende av köparen, och detta kan komma att leda till att större aktörer inför otillbörliga handelsmetoder till nackdel för mindre aktörer. En dynamisk strategi som grundar sig på leverantörens och köparens relativa storlek sett till årsomsättning bör kunna ge ett bättre skydd mot otillbörliga handelsmetoder för de aktörer som bäst behöver det. Otillbörliga handelsmetoder är ett problem särskilt för små och medelstora företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.”

Med tanke på att det här handlar om regler som på ett uppenbart sätt utgör ett ingrepp i avtalsfriheten mellan näringsidkare anser Visita att det finns all anledning att vara restriktiv med tillämpningsområdet för reglerna. UTP-direktivet medför – vilket är beklagligt i sig – krav på avsteg från svensk avtalsrättslig tradition genom att reglera vilka avtalsvillkor som får tillämpas mellan aktörer på marknaden. Ingrepp på och begränsningar i möjligheten för parter i näringslivet att avtala om affärsvillkor är i sig mycket problematiska. Redan UTP-direktivets minimikrav innehåller sådana ingrepp och begränsningar. Direktivet måste genomföras i svensk rätt, men att då även utvidga reglernas tillämpningsområde till att i Sverige omfatta *alla* näringsidkare inom jordbruks- och livsmedelskedjan utgör en kraftfull överimplementering – och sådana måste enligt Visitas uppfattning alltid undvikas.

I detta sammanhang förtjänar det också att framhållas att riksdagen har tillkännagett att den bör arbeta för att EU-direktiv genomförs i svensk lagstiftning på ett sätt som inte försämrar företagens konkurrenskraft och att en utgångspunkt bör vara att EU-direktiv ska införas på miniminivå i den nationella lagstiftningen (riksdagsskrivelse 2018/19:166).

Dessutom skulle ett genomförande av utredningens förslag innebära att själva huvudsyftet med UTP-direktivet – att skydda *mindre* jordbruksproducenter och leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter, beroende på deras relativa förhandlingsposition, mot större köparens otillbörliga handelsvillkor – helt bortses från.

Förslaget i promemorian skulle medföra högst märkliga praktiska effekter, eftersom det innebär bl.a. att även stora leverantörer skyddas mot små köpare beträffande betalningsfrister och handelsmetoder. Exempelvis skulle ett litet restaurangföretag som köper livsmedelsprodukter från en stor livsmedelsgrossist vid ett genomförande av förslagen i promemorian hindras från att avtala om längre betalningsfrist än den som föreskrivs i lagen (30 dagar). Detsamma skulle gälla ett stort företag som köper sådana produkter från en leverantör som är lika stor eller större. En sådan reglering ligger långt utanför UTP-direktivets syfte.

Här kan inflikas att restaurangnäringen i mycket stor utsträckning består av små företag. Runt 90 procent av restaurangföretagen har färre än tio anställda och över 75 procent av dem har färre än fem anställda. Att stora grossistföretag med många miljarder kronor i omsättning i deras egenskap av leverantörer skulle åtnjuta skydd mot dessa småföretags handelsmetoder – vilket alltså är ett av resultaten om förslaget i promemorian genomförs – framstår som direkt orimligt.

Visita anser sammantaget att tillämpningsområdet för den svenska lagstiftningen på aktuellt område inte ska vara vidare än vad UTP-direktivet kräver och *avstyrker* därmed förslaget i promemorian att den föreslagna lagen ska vara tillämplig oavsett leverantörens eller köparens storlek.

4.2 Förbud mot betalning senare än 30 dagar efter anmodan

Det ska enligt förslaget i promemorian införas ett förbud mot att köparen betalar leverantören för beställda jordbruks- och livsmedelsprodukter *senare än 30 dagar* efter det att leverantören har framställt ett krav på att fordringen betalas.

I UTP-direktivet anges att det ska införas ett förbud mot betalningstider som *överstiger 30 dagar* för jordbruks- och livsmedelsprodukter som är *färskvaror* respektive *60 dagar* för *andra jordbruks- och livsmedelsprodukter*.

Utredarens förslag innebär alltså en betydligt strängare reglering och därmed ett betydligt större ingrepp i avtalsfriheten mellan näringsidkare än vad som är påkallat i förhållande till UTP-direktivets bestämmelser. Dvs. återigen ett förslag till överimplementering.

Här ska också betonas att begränsningen av tillåten betalningsfrist kommer att medföra en särskild problematik för restaurangföretag som levererar måltider till kunder. Dessa företag kommer att vara bundna av en betalningsfrist om 30 dagar i förhållande till sina leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Samtidigt är det vanligt

förekommande att företag som dessa restaurangföretag levererar måltider till begär betydligt längre betalningsfrister, ibland upp till 100 dagar. Sådana betalningsfrister i förhållande till restaurangföretag kommer även fortsättningsvis att vara tillåtna. Det uppstår därmed en situation där dessa restaurangföretag tvingas betala sina leverantörer avsevärt tidigare än de kan debitera sina kunder. Även detta medför ett behov av att inte utvidga den aktuella regeln om betalningsfrister i förhållande till UTP-direktivets krav.

Visita anser av ovan angivna skäl att den svenska lagstiftningen på aktuellt område inte ska vara mer ingripande än vad UTP-direktivet kräver. Det framstår som relevant att regleringen omfattar skilda betalningstider för färskvaror respektive andra typer av varor. En sådan reglering innebär också ett mindre ingrepp i avtalsfriheten.

Visita *avstyrker* därmed utredningens förslag att det ska införas ett förbud mot betalningstider som överstiger 30 dagar för såväl jordbruks- och livsmedelsprodukter som är färskvaror som för andra jordbruks- och livsmedelsprodukter. Betalningsfristen för andra produkter än färskvaror bör tillåtas vara 60 dagar, i enlighet med UTP-direktivets krav.

4.3 Förbud mot annullering av en order

Utredningen föreslår att det ska införas ett förbud mot att köparen annullerar sin order av jordbruks- eller livsmedelsprodukter med kortare varsel än 30 dagar.

I promemorian föreslås att detta förbud ska gälla jordbruks- eller livsmedelsprodukter *generellt*, medan UTP-direktivet endast tar sikte på *färskvaror*.

Inte heller i detta avseende anser Visita att det finns befogad anledning att i svensk lagstiftning gå längre än vad UTP-direktivet kräver.

Visita *avstyrker* således förslaget i promemorian att det aktuella förbudet ska gälla jordbruks- eller livsmedelsprodukter generellt,

4.4 Sanktionsavgifter

Utredningen föreslår att tillsynsmyndigheten får besluta att en köpare som har tillämpat en otillbörlig handelsmetod som anges i den nya lagen ska betala en sanktionsavgift som tillfaller staten. Sanktionsavgiften ska enligt förslaget grundas på strikt ansvar och får uppgå till högst en procent av köparens omsättning föregående räkenskapsår.

Visita vill betona att en sanktionsavgift om en procent av omsättningen kan vara mycket ekonomiskt påfrestande för företagen och det är därför av stor vikt att tillämpningen av en sådan regel sker med rimliga skälighetsbedömningar och beaktande av principer om proportionalitet.

5. Övrigt

Det kan konstateras att den föreslagna regleringen skulle medföra mycket ingripande restriktioner i avtalsfriheten mellan näringsidkare – och dessutom innebära ytterligare en påtaglig överimplementering av EU-regler i svensk rätt.

Det framstår som svårbedömt vilka faktiska konsekvenser ett genomförande av förslagen skulle få för företagen inom bl.a. besöksnäringen, främst restauranger av olika slag och andra måltidsleverantörer. Se i detta avseende Visitas anmärkningar under rubriken ”Inledande synpunkter” ovan. Där framgår bl.a. att vi ifrågasätter huruvida utredaren i sina överväganden och i konsekvensanalysen alls har beaktat förhållandena inom restaurangnäringen, eftersom ingenting tyder på det.

Visita anser mot denna bakgrund att inte minst en mer genomgripande konsekvensanalys och därpå följande överväganden krävs innan beslut om formerna för genomförandet av UTP-direktivet i svensk rätt tas.

Med vänlig hälsning

Jonas Siljhammar
VD

Stefan Lundin
Chefsjurist